

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Оксана Тебешевська

**ІВАН МАЗЕПА —
БЕЗСМЕРТНИЙ ГЕТЬМАН
УКРАЇНСТВА**

*Збірник
диктантів і переказів з української мови
для учнів 5-12 класів*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 74.268 Укр.я721

Т11

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
Олена Горошкіна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського мовознавства
та прикладної лінгвістики Черкаського національного університету імені
Богдана Хмельницького, докторант інституту української мови НАН України
Людмила Шитик

заслужений учитель України, вчитель української мови і літератури
Бородянської спеціалізованої загальноосвітньої школи № 2 Київської області
Лариса Шарана

*Затверджено науково-методичною радою Івано-Франківського обласно-
го інституту післядипломної педагогічної освіти
(Протокол № 1 від 5 березня 2009 року)*

Тебешевська О.С.

Т11 Іван Мазепа — безсмертний гетьман українства: Збірник диктантів
і переказів з української мови для учнів 5-12 класів. —
Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2010.— 64 с.

ISBN 978-966-10-1025-2

ББК 74.268 Укр.я721

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1025-2

© Навчальна книга – Богдан,
майнові права, 2010

Зміст

Від автора	5
----------------------	---

Тексти для контрольних і навчальних диктантів

5 клас	6
Іван Мазепа	6
6 клас	6
Лавра Івана Мазепи	6
7 клас	7
Розвиток історичної науки в добу Мазепи	7
8 клас	7
Бароко – стиль мазепинської епохи	7
9 клас	8
Безсмертний речник українства	8
10 клас	9
Києво-Могилянська академія	9
11 клас	9
Щедрий Добродійник	9
12 клас	10
Поетична душа гетьмана	10

Тексти для докладних та стислих переказів

5 клас	12
Дитинство гетьмана	12
У пам'яті народній	13
Мазепинці	14
6 клас	15
Полтавщина вшановує Івана Мазепу	15
«Мазепа-фест» у Полтаві	16
Як створювалась книга про гетьмана Мазепу	18
7 клас	19
Іван Мазепа – особистість надзвичайна	19
Батурин: минуле й сьогодення	21
Боротися за право бути українцями	23
8 клас	25
Образ Івана Мазепи на екрані	25

ТЕКСТИ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ І НАВЧАЛЬНИХ ДИКТАНТІВ

5 клас

Іван Мазепа

Іван Мазепа — один із найславніших гетьманів України. Він народився в Мазепинцях на Київщині. Його прадіди й діди були козаками. Батько Івана, Степан, був урядником у Білій Церкві. Мати, Марія Магдалина, — ігуменею жіночого монастиря.

Спочатку хлопець учився вдома, а потім у Полоцьку у вищій школі. Довший час був при дворі польського короля Яна Казимира.

Гетьманом Лівобережної України обрали Мазепу 25 липня 1687 року.

Він любив Україну і хотів визволити її від усіх поневолювачів.

Іван Мазепа дбав про культуру та освіту краю. Власним коштом побудував багато церков і шкіл.

93 слова.

6 клас

Лавра Івана Мазепи

Щоб піднятися на найвищий ярус великої Лаврської дзвіниці, треба подолати 374 сходинки.

Звідти можна оглянути весь Київ. Якщо це зробити в ясну погоду, то пощастить побачити Козелець і Переяслав. Ці містечка відділяє від столиці майже сотня кілометрів.

Донині дзвіниця залишається найвищою спорудою Києва — 96 метрів. Збудовано її коштом гетьмана Івана Степановича Мазепи. У 1707 році він виділив на цю справу 73 тисячі золотих. Будову мурували довго і завершили аж 1744-го. На той час гетьман уже 32 роки, як спочив у Бозі. Попри те, що впродовж цього часу лаврські духовники вправно проклинали Мазепу і добре потринькали його гроші за нецільовим призначенням, — дзвіниця вдалася на славу.

105 слів.

7 клас

Розвиток історичної науки в добу Мазепи

Для мазепинської доби характерним є інтерес до історичних студій. Українська історіографія кінця XVII – початку XVIII ст. була щільно пов'язана з політичним життям козацько-гетьманської держави. Українська політична думка того часу повною мірою послуговується історичними матеріалами та аргументами. Досить згадати, наприклад, вступ до Бендерської конституції 1710 року, «Вивід прав України» П. Орлика, історичні мотиви в різних писаннях Мазепи, Петрика, Орлика та інших діячів тієї доби. Можна з повним правом сказати, що всі визначні українські політики тоді дуже цікавилися історією, зокрема України. Це позначилося також на напрямку історіографічних студій. У центрі уваги авторів історичних праць (найвідоміші з перших – Самовидець, Граб'янка, Величко, Полуботок, Маркович, Лизогуб, Ханенко, Савицький) була тема Хмельниччини як національно-визвольної революції українського народу.

Саме на часи Мазепи припинено розквіт козацького літописання.

120 слів.

8 клас

Бароко – стиль мазепинської епохи

Мазепинська доба створила свій власний стиль, що виявлявся не лише в образотворчому мистецтві і в літературі, але й у цілому культурному житті гетьманської України. Це було бароко, українське бароко, близький родич західноєвропейського, але, разом з тим, стало глибоко національним стилем, який мав своє найвище звернення в часи Мазепи.

Українська література мазепинської доби представлена багатьма письменниками: і духовними, і світськими. Це твори самого гетьмана Мазепи (вірші), Дмитра Туптала (вірші, драма, повість, казання), Іоана Максимовича, Стефана Яворського, Теофана Прокоповича, Івана Величковського, Пилипа Орлика, Климентія Зинов'єва та інших. Вони свідчать про велике пожвавлення українського літературного процесу.

Якщо українські історики мазепинської доби цікавилися Хмельничиною, то українські письменники того часу шукали свої сюже-

ти у далекій старовині княжої України-Руси. Славні часи і постать Володимира, великого фундатора Київської християнської імперії й просвітителя Східної Європи світлом християнства, були темою трагікомедії Теофана Прокоповича «Володимир» (1705) – найвидатнішого літературного твору мазепинської епохи.

141 слово.

9 клас

Безсмертний речник українства

«Нема найменшого сумніву, що гетьман Іван Мазепа був відданий ідеї української державності і – тим самим – ідеї соборності України. ... Ці ідеї були провідними для нього в його державно-політичній і культурній діяльності, і їх заповів він майбутнім українським поколінням», – читаємо у передмові до книжки Олександра Оглоблина «Гетьман Іван Мазепа та його доба».

Дослідженню цієї теми автор присвятив кілька десятиліть свого життя.

У праці використано відповідний документальний матеріал. Як опублікований, так і новий – архівний, що допомагає глибше зрозуміти і мазепинську епоху, і його постать.

«Доба Мазепа, – пише автор, – це часи відродження України: політичного, економічного, культурного...».

Основні цілі політики Мазепа як гетьмана України: об'єднання або принаймні консолідація українських земель у складі єдиної Української держави; встановлення міцної гетьманської влади у державі європейського типу зі збереженням традиційної системи козацького устрою.

Обидві цілі визначили політику Мазепа супроти Польщі, Туреччини і, головне, супроти Москви. Якраз останній бій Мазепа програв під Полтавою. Та чи вдалося Москві подолати Мазепу як ідейного речника українства? Ні, не вдалося! Ні знищити, ні здолати!

161 слово.